

KS. ANDRZEJ KULIBERDA

CHARYZMATY DUCHA ŚWIĘTEGO A POWOŁANIE ŚWIECKICH DO APOSTOLSTWA

Apostolstwo to działalność Kościoła zmierzająca do tego, by wszystkich ludzi uczynić uczestnikami zbawczego odkupienia i by przez nich skierować świat ku Chrystusowi, który posłany przez Ojca jest źródłem i początkiem apostołstwa Kościoła¹. Chrystus powierzył Apostołom i ich następcom urząd nauczania, uświęcania i rządzenia w Jego imieniu i Jego mocą. Także ludzie świeccy stawszy się przez chrzest uczestnikami kapłańskiej, prorockiej i królewskiej funkcji Chrystusa mają swój udział w posłannictwie Ludu Bożego w Kościele i świecie. W Kościele bowiem istnieje różnorodność posługiwania, ale jedność posłannictwa. Powołanie chrześcijańskie jest z natury powołaniem do apostołstwa, które jest zadaniem wszystkich członków Kościoła².

Duch Święty, wyposażając Kościół w rozmaite dary hierarchiczne i charyzmatyczne, które służą budowaniu Kościoła i spełnianiu Jego posłannictwa w świecie, wzywa wszystkich ochrzczonych, by każdy z nich we właściwy sobie sposób był aktywny i współodpowiedzialny za rozwój i posłannictwo Kościoła (KK 4; ChL 21). Apostolstwo Ludu Bożego nie wynika jedynie ze struktury posług w Kościele i Jego życia sakramentalnego, ale ma swoje źródło w charyzmatach, dzięki którym członkowie Ludu Bożego stają się zdolnymi do podejmowania rozmaitych dzieł i funkcji, mających na celu odnowę i dalszą rozbudowę Kościoła³.

Przyjęte dla realizacji apostołstwa charyzmaty, rodzą dla każdego wierzącego prawo i obowiązek używania ich w Kościele i w świecie dla dobra ludzi i budowania Kościoła, w wolności Ducha Świętego, który „wionie tam gdzie chce” (J 3, 8). Rozwojowi wspólnoty kościelnej sprzyjają zatem nie-

¹ DA 2 i 4; Zob. L. Balter, *Apostolstwo w ujęciu Soboru Watykańskiego II*, STV 23:1985 nr 2, s. 244-257; Por. J. Stępień, *Apostolat w ujęciu biblijnym*, w: *Powołanie do apostołstwa*, red. L. Balter, Poznań 1975, s. 103-113.

² DA 2-3; Zob. F. Forycki, *Apostolskie powołanie Ludu Bożego*, w: *Powołanie do apostołstwa*, dz. cyt., s. 146-148.

³ KK 12; Jan Paweł II, *Kościół jako wspólnota bogata w charyzmaty*. Katecheza wygłoszona 24.06.1992, w: *Wierzę w Kościół*. Watykan 1996, s. 166.

przewidzalne i wolne dary Ducha Świętego, który działał również poza dotychczas ustalonymi formami⁴. Apostolstwo przyjmuje więc bardzo zróżnicowane formy stosownie do powołań, wymogów czasu, a także darów Ducha Świętego⁵.

1. Charyzmaty a udział ludzi świeckich w apostołstwie wspólnym chrześcijan

Wierni świeccy to ludzie ochrzczeni, którzy nie przynależą do stanu kapłańskiego czy zakonnego. Przez chrzest wcielający ich w Chrystusa stają się oni Ludem Bożym i jako pełnoprawni członkowie Kościoła sprawują właściwe chrześcijanom posłannictwo w Kościele i w świecie⁶. Właściwością specyficzną ludzi świeckich, która wyróżnia ich w Ludzie Bożym, jest ich charakter świecki. Powołani do życia w świecie, w duchu ewangelicznym wykonują sobie właściwe zadania, przez co uświęcają świat od wewnątrz⁷. Realizując swoje apostołstwo, świeccy uczestniczą w zbawczej misji Kościoła⁸.

Właściwe miejsce i udział świeckich w życiu i posłannictwie Kościoła wynika z soborowej eklezjologii, której jednym z najbardziej znaczących elementów jest teologia laikatu⁹. Sobór Watykański II ukazał „komunię” jako najważniejszy wymiar Kościoła. Eklezjologia komunii implikuje wszelkie posłannictwo Kościoła, w tym także osób świeckich¹⁰. Rozdział II Konstytucji „Lumen gentium”, a zwłaszcza jego umiejscowienie w Konstytucji soborowej, posiada pod tym względem doniosłe znaczenie. Sobór Watykański II zanim przedstawi w Konstytucji soborowej sprawę episkopatu, mówiąc o apostoł-

⁴ DA 3; Jan Paweł II, *Kościół jako wspólnota bogata w charyzmaty...*, s. 166.

⁵ KKK 864; Balter, *Apostolstwo w ujęciu Soboru Watykańskiego II...*, s. 251.

⁶ KK 31; Zob. Jan Paweł II, *Kościelna tożsamość świeckich. Katecheza wygłoszona 27.10.1993*, w: *Wierzę w Kościół...*, s. 367-370; Tenże, *Kim są świeccy. Przemówienie wygłoszone podczas modlitwy niedzielnej z Papieżem (22.02.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 2, s. 30; J. Mariański, *Apostolstwo świeckich w Kościele, w: W dwudziestolecie Soboru Watykańskiego II*, red. J. Homerski, F. Szulc. Lublin 1987, s. 95-118.

⁷ KK 31; Zob. Jan Paweł II, *Charakter świecki właściwy laikatowi. Katecheza wygłoszona 3.11.1993*, w: *Wierzę w Kościół...*, s. 371-374; E. Weron, *Charyzmaty Ducha Świętego w życiu i apostołstwie ludzi świeckich*, CTh 42:1972 f. 3, s. 49; Tenże, *Charyzmaty i ludzie świeccy*, AK 65:1973 z. 1, s. 154; J. Dyduch, *Kim jest wierny świecki*, AK 82: 1990 z. 3, s. 365-372.

⁸ KK 33; Jan Paweł II, *Apostolstwo i posługi świeckich. Katecheza wygłoszona 2.03.1994*, w: *Wierzę w Kościół...* s. 398.

⁹ Jan Paweł II, *Powołani do świętości, by przemieniać świat. Przemówienie wygłoszone podczas audiencji dla uczestników plenarnego zebrania Papieskiej Rady Świeckich (7.06.1986)*, OsRomPol 7: 1986 nr 6, s. 3; Tenże, *W jakich aspektach doskonalić się i wzrastać. Przemówienie wygłoszone do biskupów Brazylii (10.07.1980)*, OsRomPol 1: 1980 nr 9, s. 19; Zob. S. Nagy, *Świeccy w komunijnej wspólnocie Kościoła*, AK: 1990 z. 3, s. 377-387.

¹⁰ Zob. A. Zuberbier, *Współodpowiedzialność świeckich w zbawczym posłannictwie Komunii-Kościół*, AK 82: 1990 z. 3, s. 388-391.

stwie hierarchicznym, dostrzega najpierw dziedzictwo, jakie po Apostołach jest udziałem wszystkich członków Kościoła. O ile bowiem sukcesja hierarchiczna po Apostołach na mocy powołania Bożego jest udziałem niektórych tylko chrześcijan, o tyle dziedzictwo apostołskie jest udziałem wszystkich na mocy chrztu i bierzmowania¹¹. Kościół zatem posiada dwa wymiary apostołatu: apostołat ministerialny, wywodzący się z sukcesji apostołskiej biskupów, i apostołat świeckich, mający swe źródło w powszechnym powołaniu chrześcijan¹².

Dlatego świeccy chrześcijanie na mocy chrztu, którego łaską jest wszczęcie w Chrystusa i uczestnictwo w Jego potrójnym urzędzie: kapłana, proroka i króla, są wezwani do apostołstwa¹³. Łaskę chrztu świętego dopełniają kolejne sakramenty inicjacji chrześcijańskiej: bierzmowanie, które utwierdzając chrześcijan mocą Ducha Świętego jeszcze mocniej zobowiązuje do szerzenia i bronięcia wiary słowem i czynkiem oraz Eucharystia - dusza całego apostołstwa - która udziela i intensyfikuje miłość do Boga i ludzi¹⁴.

Apostołstwo świeckich, które wypływa z samego powołania chrześcijańskiego ma więc sakramentalną podstawę w łasce chrztu św. i bierzmowania¹⁵. Duch Święty jednak, szafarz wszelkich darów i pierwsza zasada żywotności Kościoła, nie działa jedynie za pośrednictwem sakramentów. W sposób wolny i suwerenny Duch Święty obdarza Lud Boży wielkim bogactwem łask charyzmatycznych, które otrzymują również świeccy, aby wypełnić swą misję kościelną i społeczną¹⁶.

Dlatego Sobór Watykański II stwierdził, że Duch Święty, sprawujący dzieło uświęcenia Ludu Bożego przez postugę słowa i sakramenty, dla spełnienia apostołstwa udziela szczególnych darów czyli charyzmatów, z przyjęcia których rodzi się dla każdego wierzącego prawo i obowiązek używania ich dla dobra ludzi i budowania Kościoła (DA 3). W charyzmatach, używanych zgodnie z natchnieniem Ducha Świętego szczególnie obficie objawia się łaska

¹¹ KK 13; DA 23; Jan Paweł II, *Świeccy – pełnoprawni członkowie Kościoła. Przemówienie wygłoszone do biskupów metropolii gnieźnieńskiej, warszawskiej i poznańskiej podczas wizyty „ad limina” (19.12.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 11-12, s. 8; Zob. Tenże, *Apostołstwo świeckich. Przemówienie wygłoszone podczas modlitwy niedzielnej z Papieżem (2.08.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 8, s. 10; Tenże, *Każdy chrześcijanin jest apostołem. Przemówienie wygłoszone do uczestników VI Kongresu Świeckich Ukraińskiego Kościoła Katolickiego (29. 09. 1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 9-10, s. 7.

¹² Jan Paweł II, *Rozliczne sposoby służenia Ewangelii. Przemówienie wygłoszone podczas spotkania z laikatem Austrii (12.09.1983)*, OsRomPol 4: 1983 nr 9, s. 12.

¹³ Zob. DA 2; Jan Paweł II, *Przemówienie wygłoszone do przedstawicieli laikatu we Francji (31.05.1980)*, OsRomPol 1: 1980 nr 7, s. 8; B. Brzuszek, *Zobowiązanie wiernych świeckich do apostołstwa*, CTh 42:1972 f. 3, s. 57-74.

¹⁴ KK 11. 33; DA 3; Jan Paweł II, *Misyjna postuga laikatu. Orędzie Papieskie na światowy Dzień Misyjny (10.05.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 7, s. 3.

¹⁵ DA 1; Zob. Brzuszek, jw., s. 57-66.

¹⁶ KK 12; Jan Paweł II, *Charyzmaty świeckich. Katecheza wygłoszona 9.03.1994*, w: *Wierzę w Kościół...*, s. 403.

zapewniająca apostołską żywotność i świętość całemu Kościołowi (ChL 24). Każdy zatem chrześcijanin włączony przez sakramenty inicjacji w kapłański i misyjny Lud Boży, powinien czynnie i odpowiedzialnie uczestniczyć w posłannictwie Kościoła na miarę swego indywidualnego powołania i osobistych charyzmatów¹⁷.

Tak więc uczestnictwo świeckich w misji mesjańskiej wspólnej dla całego Ludu Bożego nie wynika jedynie z życia sakramentalnego, lecz ma swoje źródło również w duchowych darach, czyli charyzmatach. Tym samym rozwój wspólnoty kościelnej nie jest jedynie uzależniony od ustanowienia posług i sakramentów, lecz sprzyjają mu również nieprzewidziane i wolne dary Ducha Świętego, który działa także poza wszelkimi ustalonymi formami. Dzięki temu udzielaniu szczególnych łask odkrywamy prawdę, że Duch Święty kieruje kapłaństwem powszechnym wspólnoty kościelnej z suwerenną wolnością, która może często zadziwiać¹⁸. I tak Duch Święty poprzez charyzmaty kapłańskie nieustannie stwarza powszechny udział wszystkich wiernych w kapłaństwie wspólnym chrześcijan, przez charyzmaty prorockie powszechny udział wszystkich wiernych w zmyśle wiary, poprzez charyzmaty służebne w królewskich zadaniach wspólnoty kościelnej¹⁹.

Za sprawą Ducha Świętego świeccy uczestniczą w kapłaństwie Chrystusowym w formie, która jest wspólna dla całego Kościoła i w której wszyscy, również i świeccy, powołani są do oddawania kultu duchowego, którego celem jest uwielbienie Boga i zbawienie ludzi. Modlitwa, dobre uczynki, apostołskie przedsięwzięcia, codzienna praca, cierpienia, życie małżeńskie i rodzinne, wypoczynek ducha i ciała, jeśli dokonują się w Duchu Świętym, a także utrapienia życia, gdy są cierpliwie znoszone, stają się ofiarami miłymi Bogu przez Jezusa Chrystusa. W ten sposób ludzie świeccy współpracują z całym Kościołem w konsekracji świata, dokonywanej nieustannie przez Odkupiciela²⁰.

Z duchowym kultem wiąże się uczestnictwo świeckich w sprawowaniu Eucharystii, podczas której świeccy składają samych siebie i swoje duchowe ofiary Bogu Ojcu wraz z doskonałą ofiarą Ciała Pańskiego. Ofiara wiernych świeckich stanowi wartość eklezjalną na mocy znamienia chrzcielnego, które czyni ich zdolnymi do oddawania Bogu wraz z Chrystusem w Kościele urzę-

¹⁷ Jan Paweł II, *Pole działania jest ogromne. Przemówienie wygłoszone podczas spotkania z laikatem (19.05.1985)*, OsRomPol 6: 1985 nr nadz. II, s. 34.

¹⁸ Jan Paweł II, *Kościół jako wspólnota bogata w charyzmaty...*, s. 166.

¹⁹ B. Snela, *Charyzmat i urząd. Współczesne zagadnienie duszpasterskie*, AK 66: 1974 z. 1, s. 11.

²⁰ KK 34; Jan Paweł II, *Uczestnictwo świeckich w kapłaństwie Chrystusowym. Katecheza wygłoszona 15.12.1993*, w: *Wierzę w Kościół...*, s. 387-389; Tenże, *Uczestnicy potrójnego urzędu Chrystusa. Przemówienie wygłoszone podczas modlitwy niedzielnej z Papieżem (1.03.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 3, s. 18; Zob. Brzuszek, jw., s. 67; Tenże, *Apostołskie funkcje wiernych świeckich*, w: *Powołanie do apostołstwa*, red. L. Balter, Poznań 1975, s. 304-305; Dyduch, jw., s. 374.

dowego kultu. Uczestnictwo w Eucharystii pogłębia i udoskonala ofiarę, jaką składają świeccy, ponieważ udziela im łaski sakramentalnej, która pomaga im żyć i działać zgodnie z wymaganiami płynącymi z ofiary złożonej z Chrystusem i Kościołem²¹.

Świeccy uczestniczą w proroczym urzędzie, ponieważ Chrystus ustanowił ich świadkami oraz wyposażył w zmysł wiary i łaskę słowa, aby moc Ewangelii jaśniała w życiu codziennym, rodzinnym i społecznym. Głoszenie Chrystusa przez świadectwo życia, jak i słowo Boże, nabiera swoistego charakteru i szczególnej skuteczności przez to, że dokonuje się w zwykłych warunkach właściwych światu (KK 35). Cechą charakterystyczną powołania świeckich do udziału w urzędzie prorockim Chrystusa jest ukazywanie, że nie ma sprzeczności pomiędzy naśladowaniem Go, a wypełnianiem zadań, które podejmują ze względu na swój świecki charakter, oraz że realizowanie nakazów Ewangelii służy uzdrawianiu i udoskonalaniu instytucji i struktur doczesnych. Wypełnianie zadań prorockich przez świeckich jest możliwe dzięki Duchowi Świętemu, od którego otrzymują łaskę wyznawania wiary i znajdowania najlepszego sposobu wyrażania jej i przekazywania innym²².

Świeccy, przez zaparcie się siebie i pokonywanie w sobie panowania grzechu, jak i poprzez szerzenie ducha Ewangelii oraz dążenie do zwycięstwa królestwa prawdy i życia, królestwa świętości i łaski, królestwa sprawiedliwości, miłości i pokoju, uczestniczą w misji królewskiej Jezusa Chrystusa, który stając się posłuszny aż do śmierci krzyżowej, został wywyższony przez Ojca i ustanowiony Panem całego wszechświata. W ten sposób przywracają stworzeniu jego pierwotną wartość i nadają każdej rzeczy prawdziwy kierunek, ażeby świat mógł osiągnąć swój cel w sprawiedliwości, miłości i pokoju. Rozumieją przy tym, że ich królewska godność wyraża się w gotowości służenia na wzór Chrystusa²³.

Powszechne uczestnictwo wszystkich chrześcijan w potrójnym urzędzie Chrystusa posiada znaczenie podstawowe dla samourzeczywistniania się Kościoła jako komunii. Kościół bowiem urzeczywistnia się we właściwym sobie wymiarze wspólnotowym w takim stopniu, w jakim rozwija się w nim apostołstwo wszystkich, które wynika z uczestnictwa w potrójnym posłannictwie

²¹ Jan Paweł II, *Uczestnictwo świeckich w kapłaństwie Chrystusowym...*, s. 389; Jan Paweł II, *Uczestnicy potrójnego urzędu Chrystusa...*, s. 18; Brzuszek, *Apostolskie funkcje wiernych świeckich...*, s. 305-307.

²² Jan Paweł II, *Udział świeckich w urzędzie prorockim Chrystusa. Katecheza wygłoszona 26.01.1994.*, w: *Wierzę w Kościół*, s. 390-391; Zob. Brzuszek, *Zobowiązanie wiernych świeckich do apostołstwa...*, s. 67-68; Tenże, *Apostolskie funkcje wiernych świeckich...*, s. 310-313; Dyduch, jw., s. 374-375.

²³ KK 36; ChL 14; RH 21; Jan Paweł II, *Udział świeckich w urzędzie królewskim Chrystusa. Katecheza wygłoszona 9.02.1994.*, w: *Wierzę w Kościół...* s. 395; Tenże, *Uczestnicy potrójnego urzędu Chrystusa...*, s. 18; Zob. Brzuszek, *Zobowiązanie wiernych świeckich do apostołstwa...*, s. 68; Tenże, *Apostolskie funkcje wiernych świeckich...*, s. 315-318; Dyduch, jw., s. 375.

samego Chrystusa²⁴. Duch Święty, darząc świeckiego, podobnie jak innych ochrzczonych, licznymi charyzmatami, zachęca go do różnych posług i zadań²⁵. Różnorakie bowiem charyzmaty odpowiadają różnorodnym posługom, które mogą mieć charakter doraźny lub trwały, prywatny lub publiczny w ramach różnych form kościelnej działalności²⁶. Różne formy i rozmiary posług, którym towarzyszy bogactwo i różnorodność charyzmatów, są zależne od potrzeb czasu i miejsca²⁷. Każdy chrześcijanin otrzymuje od Boga charyzmaty, odpowiednie dla jego osoby i misji, przez co wyróżnia się specyficzną dla niego, komplementarną zdolnością służenia²⁸. Różnorodne i obfite dary Boże nie wykluczają się nawzajem, ale wszystkie dopełniają się wzajemnie, mając za cel komunie i misję Kościoła²⁹. W organizmie Kościoła każdy powinien wypełniać własne zadanie zgodnie z otrzymanym charyzmatem, tak, by one jaśniały pełnym blaskiem i w pełni owocowały³⁰.

2. Charyzmaty w apostołstwie własnym ludzi świeckich

Wyróżniającym aspektem kościelnej osobowości świeckich jest ich charakter świecki. Własne ich powołanie i typowe dla nich posłannictwo polega na tym, że mają „szukać Królestwa Bożego zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej”³¹. Zasadniczym zadaniem świeckich jest uświęcanie świata poprzez osobiste uświęcanie w służbie jego odnowy³². Stąd właściwym polem ich apostołskiej działalności są takie dziedziny ży-

²⁴ Jan Paweł II, *Świeccy – pełnoprawni członkowie Kościoła...*, s. 8.

²⁵ ChL 20; Jan Paweł II, *Dzieła potęgi Tego, który nas wezwał. Homilia wygłoszona podczas mszy św. odprawionej na zakończenie VII Zwyczajnego Zgromadzenia Generalnego Synodu Biskupów (30.10.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 11-12, s. 21.

²⁶ Jan Paweł II, *Duch Święty - źródło charyzmatów i posług. Katecheza wygłoszona 5.08.1998*, OsRomPol 20: 1999 nr 1, s. 39.

²⁷ Jan Paweł II, *Duch Święty źródłem darów i charyzmatów w Kościele. Katecheza wygłoszona 27.02.1991*, w: *Wierzę w Ducha Świętego*, Watykan 1992, s. 330.

²⁸ ChL 20; Jan Paweł II, *Kościół jako wspólnota bogata w charyzmaty...*, s. 166-167.

²⁹ Jan Paweł II, *Misyjna postęga laikatu...*, s. 3.

³⁰ Jan Paweł II, *Kościół jako wspólnota bogata w charyzmaty...*, s. 167; Tenże, *Aby pogłębił się i wzbogacił udział w Duchu Świętym w sercach całego Ludu Bożego. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. inauguracyjnej prace VII Zgromadzenia Generalnego Synodu Biskupów (1.10.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 9-10, s. 15.

³¹ KK 31; Jan Paweł II, *Kościelny aspekt osobowości świeckich. Przemówienie podczas modlitwy niedzielnej (15.03.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 3, s. 18; Weron, *Charyzmaty Ducha Świętego w życiu i apostołstwie ludzi świeckich...*, s. 49-50; Tenże, *Charyzmaty i ludzie świeccy*, AK 65..., s. 154-155; Dyduch, jw., s. 365-368; W. Gubała, *Misja świeckich w Kościele i w świecie*, HD 55: 1986 nr 3(201), s. 244-249; M. Spieker, *Misja człowieka świeckiego w świecie*, w: *Nowa ewangelizacja*, red. L. Balter, Poznań 1993, s. 335-449.

³² Jan Paweł II, *Powinniście uobecnić Kościół we wszystkich dziedzinach ludzkiej działalności. Przemówienie wygłoszone podczas spotkania z laikatem (12.05.1982)*, OsRomPol 3: 1982 nr 5, s. 5.

cia jak świat polityki, spraw społecznych, gospodarki, kultury, nauki i sztuki, życia międzynarodowego, środków społecznego przekazu, jak również inne rzeczywistości otwarte na ewangelizację, a zwłaszcza rodzina, wychowanie dzieci i młodzieży, praca zawodowa, cierpienie³³.

Sobór Watykański II do kategorii różnych darów Ducha (por. 1 Kor 12, 4) zalicza wezwanie do poświęcenia się ziemskiej służbie ludziom, która przygotowuje tworzywo Królestwa niebieskiego³⁴. Zadania spełniane przez świeckich ukazują się jako powołania, do spełniania których uzdalnia Duch Święty, udzielając charyzmatów³⁵. Stąd w świecie kultury i nauki, w świecie polityki i pracy, we wszystkich dziedzinach życia społecznego wierni świeccy w sposób indywidualny i wspólnotowy powinni się starać o to, by pośród codziennych spraw i wydarzeń mogły owocować charyzmaty chrześcijańskiej tożsamości³⁶.

Przez zgodność życia z wiarą świeccy stają się światłością świata, przez swoją rzetelność pociągają innych do umiłowania prawdy i dobra, Chrystusa i Kościoła, przez miłość braterską powoli i niepostrzeżenie przygotowują serca wszystkich na działanie zbawczej łaski³⁷. Działają przy tym na rzecz postępu, do którego dąży we wszystkich dziedzinach wspólnota ludzka, oceniając jednak stale jego kierunki i metody w świetle transcendencji. Pamiętać jednak należy, że oczekiwanie nowego nieba i nowej ziemi „nie powinno osłabiać, lecz ma raczej pobudzać zapobiegliwość, aby uprawiać tę ziemię”³⁸.

Świeccy zatem stosownie do różnorodności darów i charyzmatów mają z racji właściwego im powołania szczególne zadanie odczytywania w świetle Chrystusa dziejów tego świata (FC 5). Ponadto we wszystkich dziedzinach życia indywidualnego, rodzinnego i społecznego, jako świadkowie Chrystusa powinni wprowadzać w czyn zasady ewangelicznej sprawiedliwości i solidarności³⁹. W ten sposób obecność świeckich w świecie, ich naturalnym środowisku życia, jest ewangeliczna i przekształcająca⁴⁰.

³³ EN 70; Zob. J. Zabłocki, *Świeccy w odnowie porządku doczesnego*, AK 82: 1990 z. 3, s. 397-406; J. Wal, *Apostolat w życiu społeczno-gospodarczym*, w: *Teologia pastoralna t. 2*, red. R. Kamiński, Lublin 2002, s. 526-543; Tenże, *Apostolat środowiskowy chrześcijan*, w: *Teologia pastoralna t. 2*, s. 562-579; M. Fijałkowski, *Udział katolików w życiu politycznym i budowaniu pokoju*, w: *Teologia pastoralna t. 2*, s. 508-513; S. Pamuła, *Wkład katolików świeckich w rozwój kultury*, w: *Teologia pastoralna t. 2*, s. 513-526; M. Ostrowski, *Zaangażowanie katolików świeckich na polu ekologii*, w: *Teologia pastoralna t. 2*, s. 543-550; B. Drożdż, *Wspieranie dzieł promujących międzyludzką solidarność*, w: *Teologia pastoralna t. 2*, s. 551-562; A. Baczyński, *Rola świeckich w apostolacie medialnym*, w: *Teologia pastoralna t. 2*, s. 579-598.

³⁴ KDK 38; Zob. Weron, *Charyzmaty Ducha Świętego w życiu i apostołstwie ludzi świeckich...*, s. 51-52; Tenże, *Charyzmaty i ludzie świeccy*, s. 156-157.

³⁵ A. Zuberbier, *Świeccy wierni - powołanie i charyzmaty*, „Znak” 17:1965 z. 2, s. 980.

³⁶ KDK 39; Jan Paweł II, *Kościelny aspekt osobowości świeckich...*, s. 18.

³⁷ DA 13; Balter, *Apostolstwo w ujęciu Soboru Watykańskiego II...*, s. 255-256.

³⁸ KDK 39; Jan Paweł II, *Kościelny aspekt osobowości świeckich...*, s. 18.

³⁹ Jan Paweł II, *Świeccy – pełnoprawni członkowie Kościoła...*, s. 8.

⁴⁰ Jan Paweł II, *Kościół chce i potrzebuje świętych świeckich. Homilia wygłoszona podczas mszy św. dla laikatu Kolumbii (6.07.1986)*, OsRomPol 7: 1986 nr 7, s. 26.

Pośród różnych dziedzin właściwych dla apostołskiego zaangażowania świeckich szczególnie miejsce zajmuje małżeństwo i rodzina, gdzie najbardziej staje się widoczna uświęcająca działalność świeckich chrześcijan. Przez sakrament małżeństwa, którego szafarzami są sami małżonkowie, ich małżeńskie i rodzinne działania zostają podniesione do poziomu działalności zbawczej⁴¹. W życiu małżeńskim i rodzinnym można wyróżnić dwa podstawowe aspekty uświęcenia: uświęcenie przez urzeczywistnianie wspólnoty miłości małżeńskiej i uświęcenie przez płodność, z którą wiąże się zadanie chrześcijańskiego wychowania potomstwa⁴². Zadanie przekazywania potomstwu chrześcijańskiej nauki i ewangelicznych cnót to najważniejszy apostołat w środowisku rodziny⁴³. Dla realizacji tych apostołskich zadań uzdalnia chrześcijańskich małżonków właściwy im charyzmat małżeństwa⁴⁴. Ten charyzmatyczny aspekt powołania małżeńskiego, o ile zostaje świadomie podjęty, odgrywa istotną rolę dla rozbudzenia charyzmatycznej świadomości świeckich⁴⁵.

3. Charyzmatyczne źródła apostołstwa pomocniczego ludzi świeckich

W wielu dziedzinach duszpasterstwa, szczególnie na płaszczyźnie parafii i diecezji, sami księża bez udziału i współpracy świeckich nie są w stanie sprostać współczesnym wyzwaniom i zadaniom duszpasterskim. W Kościele działalność świeckich jest więc do tego stopnia konieczna, że bez niej apostołstwo samych pasterzy nie jest skuteczne (DA 10). Dobrze przygotowani katolicy świeccy, specjaliści w różnych dziedzinach wiedzy, mogą wykonać te zadania apostołskie, które nie wymagają bezpośredniej obecności kapłana, a których w duszpasterstwie jest nie mało⁴⁶. Można tu wspomnieć katechezę dzieci, młodzieży i dorosłych, czy też duszpasterstwo rodzin i różnych grup zawodowych i środowiskowych. Wielką rolę mogą tu odegrać stowarzyszenia katolików świeckich i ruchy kościelne jako bezcenna pomoc w realizowaniu duszpasterstwa⁴⁷. Obok więc apostołstwa własnego świeckich chrześcijan należy wyróżnić apostołstwo po-

⁴¹ W. Przygoda, *Laikat i formy apostołstwa świeckich*, w: *Teologia pastoralna t. 1*, red. R. Kamiński, Lublin 2000, s. 409.

⁴² ChL 40; Jan Paweł II, *Apostołstwo małżonków i rodziców. Katecheza wygłoszona 3.08.1994*, w: *Wierzę w Kościół...*, s. 454.

⁴³ KK 41; Jan Paweł II, *Apostołstwo małżonków i rodziców...*, s. 456-457.

⁴⁴ FC 5; E. Weron, *Charyzmaty i ludzie świeccy*, w: *Duch Święty i Jego obecność w Kościele. Program duszpasterski na rok 1997/1998*, red. E. Szczotok i A. Lisowacka, Katowice 1997, s. 321-322; Tenże, *Charyzmaty Ducha Świętego w życiu i apostołstwie ludzi świeckich...*, s. 50-51; Tenże, *Charyzmaty i ludzie świeccy*, s. 155.

⁴⁵ Zob. Snela, *Charyzmat i urząd...*, s. 16-17.

⁴⁶ Zob. J. Dyduch, *Udział świeckich w potrójnej misji Kościoła w świetle Instrukcji Ecclesiae de misterio*, w: *Kapłaństwo powszechne a kapłaństwo hierarchiczne*, red. A. Kaczor, Lublin 1998, s. 43-53.

⁴⁷ Jan Paweł II, *Świeccy – pełnoprawni członkowie Kościoła...*, s. 8.

mocnicze ludzi świeckich, które jest niezbędnym uzupełnieniem posługi pełnionej przez kapłanów⁴⁸.

Cechą charakterystyczną apostołstwa pomocniczego katolików świeckich jest ich bardziej bezpośrednia współpraca z apostołem urzędowym hierarchii, a dla jej realizacji potrzebne jest wyraźne zlecenie ze strony hierarchii (DA 24). Ten rodzaj apostołstwa przyjmuje formę indywidualną lub zespołową, zwyczajną lub nadzwyczajną. Apostołstwo pomocnicze zwyczajne oparte jest na mandacie, czyli wyraźnym zleceniu, albo innych formach aprobaty ze strony hierarchii, takich jak zatwierdzenie statusu danego zrzeszenia, wyznaczenie asystenta kościelnego, przyjęcie do wiadomości istnienia zrzeszenia czy też pochwała jego celów. Dla apostołstwa pomocniczego nadzwyczajnego, które polega na uczestnictwie w niektórych czynnościach właściwych hierarchii, wymagana jest misja kanoniczna udzielająca świeckim uprawnień, których nie posiadali na podstawie chrztu i bierzmowania. Apostołstwo pomocnicze nadzwyczajne dotyczy takich zadań jak głoszenie nauki chrześcijańskiej, pełnienie pewnych czynności liturgicznych oraz opieki duszpasterskiej⁴⁹.

Podobnie jak w przypadku udziału świeckich w apostołstwie wspólnym chrześcijan czy też apostołstwie własnym świeckich, w apostołstwie pomocniczym istotną rolę odgrywają rozpoznane charyzmaty, które rodzą prawo i obowiązek ich używania dla budowania Kościoła (DA 3). Świeccy, obdarzeni licznymi charyzmatami, są przez samego Ducha Świętego zachęceni do podejmowania różnych posług i zadań (ChL 20). Różnorodne charyzmaty odpowiadają różnorodnym posługom, które mogą mieć charakter doraźny lub trwałe, prywatny i publiczny. Charyzmaty, które uzdalniają do podjęcia posług świeckich w Kościele, muszą mieć uznanie ze strony biskupa⁵⁰.

Świeccy zatem, powołani do współdziałania ze swymi pasterzami w służbie dla dobra wspólnoty kościelnej, powinni podejmować posługi odpowiednio do charyzmatów, jakich im Pan udzielił (EN 73). Papież Paweł VI do posług wynikających z charyzmatów zalicza: katechistów, przewodników nabożeństw, kierowników śpiewu, chrześcijan oddanych głoszeniu słowa albo pomagających braciom potrzebującym, przełożonych małych wspólnot, animatorów apostołskich itd.⁵¹.

Formą apostołstwa pomocniczego świeckich jest katechizacja, szczególnie ważna dla dzieci i młodzieży, którzy nie otrzymują odpowiedniego wykształcenia religijnego w swym środowisku rodzinnym (CT 66). Choć kate-

⁴⁸ Jan Paweł II, *Świeccy w Kościele partykularnym. Przemówienie wygłoszone podczas modlitwy niedzielnej z Papieżem* (30. 08. 1987), OsRomPol 8: 1987 nr 8, s. 11.

⁴⁹ Zob. DA 24; ChL 23; Przygoda, *Laikat i formy apostołstwa świeckich...*, s. 412-416.

⁵⁰ Jan Paweł II, *Duch Święty - źródło charyzmatów i posług...*, s. 39; J. Manzanares, *Posługi wania osób świeckich w Kościele posoborowym*, ComP 7:1987 nr 3, s. 93-107.

⁵¹ EN 73; H. Simon, *Apostołstwo świeckich jako ewangelizacja*, HD 64: 1995 nr 1, s. 82.

chizacja zajmuje główne miejsce wśród obowiązków biskupa (DB 13) i jest pierwszym i najbardziej wiążącym zadaniem kapłanów⁵², to jednak stanowi ona dziedzinę, w której człowiek świecki uczestniczący w prorockim urzędzie Chrystusa wyraża w szczególnej formie swoje powołanie⁵³. Dla realizacji tego powołania istotną rolę odgrywają charyzmaty kerygmaticzne, związane z posługą słowa. Ten, który głosi słowo, kaznodzieja czy katecheta, musi nie tylko przekazywać nienaruszone i żywe słowo Boże, ale również jego boską siłę⁵⁴. Najlepsze bowiem przygotowanie głosiciela nie zdoła poruszyć człowieka bez tchnienia Ducha Świętego, który pobudza do przepowiadania, jak również przygotowuje serce człowieka do przyjęcia i zrozumienia nauki zbawienia (EN 75; por. CT 72).

Szczególnym polem sprzyjającym uaktywnieniu zwyczajnych charyzmatów jest kościelna diakonia, w której ludzie świeccy, pomagając hierarchii, mogą realizować swoje chrześcijańskie powołanie. Nie chodzi tu jednak o jakąś formę ludzkiej filantropii, ale o sprawę charyzmatu rozpoznanego i realizującego się w strukturze prawdziwej i dynamicznej wspólnoty kościelnej. Tylko w ten sposób charyzmaty charytatywne będą się przyczyniać do odnowy i budowania Kościoła⁵⁵.

Charyzmatyczne źródła apostołstwa pomocniczego świeckich są wyraźnie widoczne w przypadku rodzących się coraz to nowszych ruchów kościelnych, które stają się nieocenioną, choć często niedocenioną pomocą w realizacji duszpasterstwa⁵⁶. Ruchy i inne kościelne zrzeszenia laikatu, bez względu na rodzaj i zakres działania, mają zawsze na celu wzbogacanie misji, którą Kościół pełni we własnym obrębie i w służbie ludzkości⁵⁷. U początku ruchu jest charyzmat założyciela, który udziela się innym i w ten sposób daje początek duchowemu pokrewieństwu i przyjaźni w Chrystusie, z której rodzą się ruchy⁵⁸.

Gwarancją autentyczności charyzmatów poszczególnych ruchów i innych zrzeszeń oraz owocności ich dzieł jest kościelna komunია. Tylko w niej

⁵² Jan Paweł II, *Katecheza chrześcijańska – katecheza żywego słowa. Przemówienie wygłoszone do uczestników V sesji Międzynarodowej Rady Katechetycznej (15.04.1983)*, OsRomPol 4: 1983 nr 5-6, s. 5.

⁵³ Jan Paweł II, *Świeccy katecheci. Przemówienie wygłoszone podczas modlitwy niedzielnej z Papieżem (10.05.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 6, s. 7.

⁵⁴ Jan Paweł II, *Katecheza chrześcijańska – katecheza żywego słowa...*, s. 5.

⁵⁵ KK 12; Snela, *Charyzmat i urząd...*, s. 17.

⁵⁶ Jan Paweł II, *Świeccy – pełnoprawni członkowie Kościoła...*, s. 9; Tenże, *Jesteście bogactwem Kościoła. Przemówienie do uczestników Światowego Kongresu Ruchów Kościelnych (27.05.1998)*, OsRomPol 19: 1998 nr 8-9, s. 35; Zob. Z. Narecki, *Trwała rola apostołstwa jednostkowego i rosnąca rola apostołstwa zbiorowego*, w: *Kościół – świat – świeccy*, red. J. Wagner, Warszawa 1988, s. 87-101.

⁵⁷ Jan Paweł II, *Stowarzyszenia świeckich. Przemówienie wygłoszone podczas modlitwy niedzielnej z Papieżem (23.08.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 8, s. 11.

⁵⁸ ChL 24; Jan Paweł II, *Wiele charyzmatów i ruchów, ale jedna misja. Przemówienie do przedstawicieli ruchów kościelnych (30.06.1998)*, OR 19: 1998 nr 8-9, s. 38.

mogą powstawać i rozwijać się zrzeczenia kościelne⁵⁹. Wówczas zrzeczenia oficjalnie uznane przez władzę kościelną stają się odblaskiem jedyne go Kościoła i różnymi formami jego samorealizacji⁶⁰. Członkowie ruchów i innych kościelnych zrzeczeń wiernych świeckich realizując apostołstwo zespołowe dają osobistą i wspólnotową odpowiedź na powołanie chrześcijańskie oraz ukazują znak wspólnoty i jedności Kościoła ożywianego od wewnątrz charyzmatami Ducha Świętego⁶¹.

Reasumując, należy stwierdzić, że w naszych czasach znacznemu rozwojowi nauki o charyzmatach towarzyszy rozkwit działalności świeckich w Kościele⁶². Jednocześnie tych zjawisk nie jest przypadkowa, ponieważ współczesne nauczanie Kościoła otwiera szerokie perspektywy przed specyficznymi charyzmatami i twórczą inicjatywą świeckich. Dzięki temu udział wiernych świeckich w życiu Kościoła znacznie się rozszerzył i zintensyfikował. Uwidacznia się on w uczestnictwie w liturgii, katechezie i innych formach apostołatu, przez które świeccy włączają się w posługę powszechnego zbawienia, którą Kościół pełni w duchu solidarności na rzecz współczesnego człowieka. Szczególnie pozytywnym zjawiskiem dającym się wyraźnie zauważyć, zarówno w świecie dorosłych, jak i wśród młodzieży, jest rozwój zrzeczeń, stawiających sobie za cel duchowe ubogacenie swych członków oraz apostołskie zaangażowanie⁶³.

⁵⁹ Jan Paweł II, *Stowarzyszenia świeckich...*, s. 11.

⁶⁰ Jan Paweł II, *Wiele charyzmatów i ruchów...*, s. 38.

⁶¹ DA 18; Jan Paweł II, *Apostołstwo świeckich...*, s. 10.

⁶² Jan Paweł II, *Promocja laikatu chrześcijańskiego w perspektywie nowych czasów. Katecheza wygłoszona 21.091994*, w: *Wierzę w Kościół...*, s. 475.

⁶³ Jan Paweł II, *Świeccy w Kościele. Przemówienie wygłoszone podczas modlitwy niedzielnej z Papieżem (8.02.1987)*, OsRomPol 8: 1987 nr 2, s. 9 i 30.